

§ 24**Motion om att införa ett digitaliseringsutskott**

Motion av Karin Ernlund m.fl. (C)

KS 2022/1352

Beslut

Motionen besvaras med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Reservationer

Samtliga ledamöter för Centerpartiet reserverar sig mot beslutet till förmån för det egna förslaget.

Ärendet

Kommunstyrelsens utlåtande behandlas. Utlåtandet gäller Motion om att införa ett digitaliseringsutskott.

I debatten yttrar sig, se bilaga 2.

Förslag till beslut

Mats Berglund (MP) föreslår att kommunfullmäktige beslutar enligt kommunstyrelsens förslag.

Claes Nyberg (C) föreslår att kommunfullmäktige beslutar enligt Centerpartiets förslag till beslut i kommunstyrelsen.

Beslutsordning

Ordföranden ställer förslagen mot varandra finner att kommunfullmäktige beslutar enligt kommunstyrelsens förslag.

Motion om att införa ett digitaliseringsutskott

Motion av Karin Ernlund m.fl. (C)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.
Motionen besvaras med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Karin Wanngård

Sammanfattning av ärendet

Karin Ernlund, Svante Linusson och Claes Nyberg (alla C) har väckt en motion i kommunfullmäktige där de föreslår att ett digitaliseringsutskott med ett övergripande ansvar för stadens digitalisering ska inrättas under kommunstyrelsen. Det föreslagna utskottet ska samla frågor och beslut gällande it-leverans till staden, strategier och löpande analys av digitaliseringen inom stadens verksamheter samt utvecklingsfrågor kopplade till stadens egen it-kapacitet.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, servicenämnden, utbildningsnämnden, Stockholms Stadshus AB, DIGG, Internetstiftelsen, Open Source Sweden och Swedish Network Users' Society. Stockholms Stadshus har in sin tur remitterat ärendet till dotterbolaget AB Stokab. Internetstiftelsen har avstått från att svara på remissen. DIGG, Open Source Sweden och Swedish Network Users' Society har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret anser att det redan idag finns en struktur för att samla frågor och beslut gällande stadens it-utveckling, strategier och löpande analys av digitaliseringen inom stadens verksamheter samtidigt som detta arbete kontinuerligt behöver fortsätta utvecklas.

Servicenämnden delar uppfattningen att staden bör vidareutveckla incitament för digitalisering samt utöka uppföljningen av både innovationer och it-strukturer. Vidare anser nämnden att digitalisering innebär verksamhetsutveckling med hjälp av it och att det därmed är viktigt att digitaliseringsansvaret följer verksamhetsansvaret.

Utbildningsnämnden konstaterar att kommunstyrelsen har gett stadsledningskontoret i uppdrag att genom förvaltning och utveckling säkerställa en ändamålsenlig och

kostnadseffektiv stadsgemensam it-miljö. Utbildningsnämnden anser vidare att det finns vissa svårigheter med öppen data och öppna API:er inom utbildningsverksamheten som behöver tas hänsyn till.

Stockholms Stadshus AB anser att digitalisering av offentliga tjänster rätt använt kan bidra till att utveckla och effektivisera offentlig service, göra den mer lättillgänglig för medborgarna och avlasta medarbetarna i offentliga verksamheter. Vidare anser koncernstyrelsen att det inom staden finns en övergripande samordning som svarar mot behoven.

AB Stokab delar, i sitt svar på underremiss, motionärens uppfattning att det är angeläget att offentliga verksamheter håller jämna steg i digitaliseringen, men har ingen uppfattning om utvecklingen är bäst betjänt av att införa ett digitaliseringsutskott under kommunstyrelsen. Bolaget framhåller vidare att erfarenheten pekar på att digitalisering och innovation ofta bäst åstadkoms decentraliserat ute i verksamheterna.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Jag delar motionärernas bild av att stadens digitaliseringsarbete är av hög strategiskt vikt och att digitalisering och it-utveckling kommer att öka i betydelse över tid för att kunna möta stockholmarnas ökade förväntningar på en god och effektiv digital service. Efterfrågan på digitala tjänster och lösningar är idag redan stor vilket ställer höga krav och innebär utmaningar för staden att hantera. Det är både en fråga om att stadens digitala service ska hålla god kvalitet men också att stadens arbete med digitalisering bedrivs kostnadseffektivt.

Digitalisering behöver alltid ske verksamhetsnära och handlar ofta om att tänka nytt, implementera ny eller tillämpa befintlig teknik. Ofta är det en fråga om hur staden kan bli mer tillgänglig och bättre på att kommunicera med stockholmarna. Jag anser dock att det inte finns skäl för att inrätta ett nytt digitaliseringsutskott, då staden redan har en uppbyggd struktur för it-utveckling, digitalisering och analys. Istället ska vi fortsätta att kontinuerligt utveckla och stärka det arbetet, för att säkerställa att staden har den kompetens som krävs för att hantera de utmaningar och möjligheter som digitaliseringen och it-utveckling utgör.

Bilaga

Motion om att införa ett digitaliseringsutskott, dnr KS 2022/1352-1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar enligt föredragande borgarråds förslag.

Stockholm den 8 november 2023

Karin Wanngård
Kommunstyrelsens ordförande

Reservation av Jonas Naddebo (C) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Att bifalla motionen
2. Att därutöver anföra följande:

Digitalisering är något som sker i alla delar av samhället och syftar till att med digitala tjänster och verktyg förbättra och effektivisera verksamheten. En stor del av Stockholms och Sveriges näringslivs tillväxt under de senaste åren har kretsat kring möjligheten att utveckla eller ta tillvara på ny teknik för att skapa produkter och tjänster som efterfrågas globalt. Med snabbare, billigare och smartare teknik kan även välfärdens verksamheter förbättra sin användarvänlighet och effektivitet. Funktioner som medborgarna behöver och önskar i sin vardag kan bli verklighet.

Centerpartiet har i motion inlämnad till kommunfullmäktige anfört flera åtgärder för att möta de stora grundläggande brister som finns i stadens strategier för en ändamålsenlig digitalisering och kravställande vid upphandlingar av IT-tjänster. Att ta tillbaka det politiska ansvaret för inriktningen och de övergripande kraven är nödvändigt för att bespara skattebetalarna i Stockholms stad upprepningar av de stora kostsamma projekt, såsom Skolplattformen med tillhörande system, som inte heller har givit de tjänster och den kvalitet som kan anses acceptabla.

Utbildningsnämnden har i sitt svar anfört vissa insikter i riktning med motionen, exempelvis att det är viktigt att kommunstyrelsen har en mer aktiv roll än idag. Men i övrigt står förvaltningen i allt väsentligt fast vid de ståndpunkter som har visat sig stå i motsats till en modern och agil utveckling av system och tjänster som drar full nytta av digitaliseringens möjligheter. En jämförelse med exempelvis Sundsvalls kommun som är bland de kommuner som kan anses kommit i sin framtidssäkrade IT-verksamhet visar hur stort avståndet är. Svaret från utbildningsnämnden tyder också på brister i omvärldsanalys över hur arbete med öppen data och öppna säkra API med tydlig kravställan idag de facto bedrivs både inom andra myndigheter och i näringslivet där kravet på informationssäkerhet och skydd mot dataintrång är minst lika höga.

För många anslutande tjänster kommer öppen källkod vara avgörande för effektivitet och kostnadskontroll över tid. Dessutom möjliggör det för kommunsverige att enkelt kunna samnyttja kod och tjänster som tagits fram, vilket flera andra kommuner nu påbörjat samarbete kring men där Stockholm ställer sig utanför utvecklingen.

Det finns också en övertolkning av begreppet huvudprincip som är nödvändigt för att tillse att det i kravställande och vid anbudsgivning tydligt ska anges skäl till varför

inte vissa användardata åtminstone i aggregerad form ska tillställas staden när upphandlingen är gjord. För skolan kan detta förstås i flertalet fall vara olämpligt och kan då enkelt anges i underlag inför upphandling. Men motionen tar sikte på den breda strategiska ingången där vi idag ser stora brister där staden exempelvis kring upphandlingar av infrastruktur för elektrifiering av transporter inte har ställt krav på att kunna följa användningen av tjänsterna som grund för kommande tjänsteutveckling.

Centerpartiets förslag står inte emot en decentraliserad och verksamhetsnära utveckling av enskilda tjänster, så som exempelvis både Stokab och servicenämnden konstaterar är nödvändigt för effektiv digitalisering och innovation. Men vi anser att staden ska ha Sveriges bästa digitaliseringsklimat och då behöver en riktning pekats ut för offentliga IT-tjänster som är hållbar för framtiden. Kommunstyrelsen som har det övergripande ansvaret för stadens ekonomi och styrning behöver inta en aktiv roll för att följa upp digitaliseringsarbetet. Till att börja med borde ett digitaliseringsutskott under kommunstyrelsen genomföra en ordentlig genomlysning av befintliga avtal och upplägg som idag kostar stadens verksamheter och skattebetalare flera miljarder utan att leverera den kvalitet som vi bör förvänta oss.

Ärendet

I en motion till kommunfullmäktige föreslår Karin Ernlund, Svante Linusson och Claes Nyberg (alla C) att ett digitaliseringsutskott ska införas. Motionen hänvisar till Centerpartiets budgetförslag där det föreslås att kommunstyrelsen inrättar ett digitaliseringsutskott med det övergripande ansvaret för stadens digitalisering.

Utskottet ska främja en kostnadseffektiv och kvalitativ utveckling genom att leda, stödja och samordna stadens arbete med digitalisering och nyttjande av ny teknik. Ett digitaliseringsutskott bör genomföra en genomlysning av stadens upphandlade it-tjänster och it-utveckling. Detta i syfte att identifiera långsiktigt hållbara strategier, avtal och upplägg som riskerar att staden blir leverantörsberoende. Utskottet föreslås få i uppdrag att identifiera möjligheter till en större stadsgemensam it-utveckling i egen regi, en ändamålsenlig organisation för it-frågor och säkerställa att användare får den kvalitet på digitala tjänster som de bör förvänta sig.

Motionärerna anser att nedan principer är avgörande för att möjliggöra digitalisering på rätt sätt och dra nytta av den kompetens som finns i Stockholm:

- utveckling med öppen källkod ska vara huvudregel
- att offentliga data ska gå att nå med öppna API:er för att möjliggöra tredjepartsutveckling för egna och andras tjänster
- att fokus vid utveckling alltid är på användarnas behov och förutsättningar
- att staden inte ska ingå avtal som låser data

I motionen anger Centerpartiet att kommunstyrelsen behöver inta en aktiv roll för att följa upp digitaliseringsarbetet, detta då kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för stadens ekonomi och styrning. Därför föreslår de att kommunfullmäktige beslutar enligt följande:

- Ett digitaliseringsutskott inrättas under kommunstyrelsen med övergripande ansvar för stadens digitalisering och samlar frågor och beslut gällande it-leverans till staden, strategier och löpande analys av digitaliseringen inom stadens verksamheter, samt utvecklingsfrågor kopplade till stadens egen it-kapacitet
- Att användning av öppen källkod som huvudregel är ett krav för it-leverantörer till stadens nämnder och bolag
- Att offentliga data inom staden så långt som möjligt ska vara öppna och gå att nå via öppna API:er för att gynna utvecklare av nya applikationer och tredjepartstjänster
- Att staden vid alla förhandlingar med extern part har som huvudprincip att staden ska ha tillgång till användardata, åtminstone på anonymiserad, aggregerad nivå, för att den ska kunna bli offentlig och komma fler

verksamheter till gagn och även användas för strategiska beslut för våra verksamheter

- Att fokus alltid ska vara på användarna som involveras från start vid utveckling av nya tjänster och verktyg, för att slippa problem och stora extra kostnader för att rätta till misstag, som med skolplattformen, i efterhand
- Att stadens it-upphandlingar görs i mindre delar där funktioner byggs efter hand. Då kan mindre aktörer med hög kompetens konkurrera.

Remissammanställning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, servicenämnden, utbildningsnämnden, Stockholms Stadshus AB, DIGG, Internetstiftelsen, Open Source Sweden och Swedish Network Users' Society. Stockholms Stadshus har in sin tur remitterat ärendet till dotterbolaget AB Stokab. Internetstiftelsen har avstått från att svara på remissen. DIGG, Open Source Sweden och Swedish Network Users' Society har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 9 maj 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret instämmer i att stadens digitalisering och it-utveckling är en viktig förutsättning för att främja en kostnadseffektiv och kvalitativ utveckling av staden. Nedan beskrivs stadsledningskontorets synpunkter på motionärernas förslag till beslut.

Digitaliseringsutskott

Motionärerna föreslår att ett digitaliseringsutskott inrättas under kommunstyrelsen.

Stadsledningskontoret instämmer i att frågor rörande digitalisering och stadens it-leverans är av strategisk vikt för staden. Idag har stadsledningskontoret i uppdrag att genom förvaltning och utveckling säkerställa en ändamålsenlig och kostnadseffektiv stadsgemensam it-miljö. Vidare arbetar stadsledningskontoret med att ta fram styrande principer för stadens it och digitalisering samt stödja förvaltningar och bolag i deras digitaliseringsarbete genom framtagande av gemensamma arbetssätt, kompetensutveckling och rådgivning. Även omvärldsbevakning, analys, samverkan och påverkansarbete gentemot EU, SKR och nationella myndigheter i it- och digitaliseringsfrågor är en viktig del av stadsledningskontorets arbete. Stadsledningskontoret anser därför att det redan idag finns en struktur för att samla frågor och beslut gällande stadens it-utveckling strategier och löpande analys av digitaliseringen inom stadens verksamheter.

Kvalitetsprogrammet är det styrdokument som idag säkerställer att all utveckling hålls samman och inkluderar ständiga förbättringar, innovation och digitalisering.

Digitalisering handlar om nya sätt att tänka, kommunicera och arbeta med hjälp av ny teknik, eller tillämpa befintlig teknik på nya sätt. Detta är frågor som är verksamhetsnära och som därför bör drivas i eller nära den verksamhet som ska utvecklas. För att lyckas tillvarata digitaliseringens möjligheter behöver staden samtidigt förhålla sig till vissa givna ramar, så som gemensamma digitala lösningar och standarder.

Stadsledningskontoret anser att området uppföljning och analys av stadens digitaliseringsarbete kan utvecklas ytterligare och att detta i så fall bör vara en naturlig del av uppföljningen kopplat till kvalitetsprogrammet.

Öppen källkod

Motionärerna föreslår att användning av öppen källkod som huvudregel är ett krav för it-leverantörer till stadens nämnder och bolag.

Stadsledningskontoret har identifierat att frågan om öppen källkod är något som många aktörer diskuterar bland annat som ett av flera olika sätt för offentlig sektor att samverka och dra nytta av varandras utvecklingsarbete. Under året kommer därför en utredning genomföras för att ta fram ett ställningstagande i hur staden kan se på frågan om öppen källkod. Det finns ett flertal områden som behöver utredas för att förstå konsekvenserna av att gå mer mot öppen källkod då frågan är mer komplicerad än den vid första anblicken kan verka vara. I dagsläget är stadens inriktning att i första hand köpa standardsystem då det är identifierat som mest kostnadseffektivt för en stor organisation.

Öppen data och öppna API:er

Motionärerna föreslår att offentliga data inom staden så långt som möjligt ska vara öppna och gå att nå via öppna API:er för att gynna utvecklare av nya applikationer och tredjepartstjänster.

Stadsledningskontoret instämmer i att externa utvecklare i form av tredjepartsleverantörer kan bidra till bredd och ökade valmöjligheter för stockholmarna när det gäller applikationer och digitala tjänster. Stadens möjligheter till datadelning utgår från gällande lagar, regelverk och krav på informationssäkerhet och skydd för personuppgifter. I stadens kvalitetsprogram poängteras vikten av god informationshantering, bland annat i syfte att säkerställa att tillförlitlig och uppdaterad information kan komma stockholmarna till del samtidigt som integritet och säkerhet inte äventyras.

Tillgång till användardata

Motionärerna föreslår att staden vid alla förhandlingar med extern part har som huvudprincip att staden ska ha tillgång till användardata, åtminstone på anonymiserad, aggregerad nivå.

Stadens kvalitetsprogram lyfter god informationshantering som ett av sex strategiska fokusområden. Stadens data ska kunna användas för att anpassa tjänster efter

stockholmarnas behov och utveckla nya tjänster. Möjligheten att reglera kontrollen, informationssäkerheten och ägandeskapet av data är en viktig förutsättning för detta. Stadsledningskontoret instämmer i att staden bör verka för att tillgängliggöra data där det är möjligt och relevant.

Användarinvolvering vid utveckling

Motionärerna föreslår att fokus alltid ska vara på användarna som involveras från start vid utveckling av nya tjänster och verktyg.

Stadsledningskontoret instämmer i vikten av att ha ett stort fokus på att användarna ska involveras från start vid utveckling av nya tjänster och verktyg. Detta poängteras i stadens kvalitetsprogram som beskriver att allt utvecklingsarbete ska utgå ifrån Stockholmarnas fokus.

IT-upphandlingar i mindre delar

Motionärerna föreslår att stadens it-upphandlingar görs i mindre delar där funktioner byggs efter hand. Då kan mindre aktörer med hög kompetens konkurrera.

Stadsledningskontoret anser att det är svårt att ha en generell princip för att styra omfattningen på enskilda upphandlingar. I varje upphandling behöver det ske ett utredningsarbete där omfattningen på föremålet för upphandlingen behöver definieras för att på bästa sätt möta verksamhetens behov och marknadens förmåga att leverera. Detta är också beskrivet i stadens inköpsprogram som anger att verksamheterna ska bidra till ett bra företagsklimat och ett konkurrenskraftigt näringsliv. Staden ska ta tillvara potentialen i nya lösningar och idéer genom att undersöka på vilket sätt det är möjligt att underlätta för olika typer av leverantörer att delta i stadens upphandlingar. Hänsyn ska tas till små leverantörers och idéburna sektorns specifika förutsättningar för att skapa en mångfald av aktörer.

Stockholms stad är en stor organisation med många anställda varför stadens upphandlingar per automatik ofta blir större än för andra kommuner, framför allt eftersom vi eftersträvar att så långt som möjligt använda gemensamma lösningar. Gemensamma lösningar är viktigt för att säkerställa en kostnadseffektiv och säker it-leverans, framför allt när det gäller plattformar och infrastruktur.

Stadsledningskontoret föreslår att motionen anses besvarad med vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Servicenämnden

Servicenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 25 april 2023 följande.

Servicenämnden beslutar att besvara remissen med serviceförvaltningens tjänsteutlåtande.

Serviceförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 6 april 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Serviceförvaltningen delar motionärens åsikt om att staden ska tillvarata digitaliserings möjligheter i största möjliga mån.

I Kommunfullmäktige budget 2023 för Stockholms stad och inriktning för 2024 och 2025 fastslås att servicenämnden i samråd med kommunstyrelsen ska etablera en operativ stödfunktion i syfte att primärt stödja facknämndernas arbete med digitalisering.

Etableringen av denna stödfunktion utgår från kommunstyrelsens utredning om förutsättningarna med en operativ stödfunktion inom digitalisering, it och telefoni (DIT) hos servicenämnden.

Uppdraget och tjänsterna ska utgå från stadens kvalitetsprogram med tillhörande styrdokument inom it och digitalisering. Tjänsterna har ett utvecklingsfokus, genom att de stödjer verksamheternas digitalisering. I uppdraget ingår att effektivt bidra till stadens gemensamma arbetssätt, processer och system/plattformar, inkl. en god förståelse för informationssäkerhet, helhetssyn och hållbarhet. Uppdraget ska även inkludera att ta över/hem förvaltning och administration av vissa i dagsläget outsourcade it-nära tjänster, där slk-it är beställare (icke-strategiska tjänster).

Aktiviteten om att etablera denna funktion inom servicenämnden är tidsatt till senast 31 december 2023 och arbete pågår. Funktionen ska enligt uppdragsbeskrivningen arbeta i nära samarbete med stadsledningskontorets avdelning för it och digitalisering, som i relation till serviceförvaltningen har ett strategiskt perspektiv och genom Kommunstyrelsen en styrande möjlighet. I detta samarbete fångas delar av det holistiska synsätt som motionären eftersträvar med förslaget om ett digitaliseringsutskott.

Motionären föreslår att ett digitaliseringsutskott ska inrättas under kommunstyrelsen för att främst styra och följa upp stadens arbete med digitalisering. Serviceförvaltningen delar uppfattningen att staden bör vidareutveckla incitament för digitalisering samt utöka uppföljningen av både innovationer och it-strukturer. Dock anser serviceförvaltningen att digitalisering innebär verksamhetsutveckling med hjälp av it och att det därmed är viktigt att digitaliseringsansvaret följer verksamhetsansvaret. Det vore därför olyckligt att bryta loss digitaliseringsfrågorna och skapa en separat styrning av dem.

Serviceförvaltningen anser att anvisningar för budgetuppföljning kan utvecklas med tydligare krav på redovisning av nämndernas digitaliseringsarbete. Staden skulle även kunna utöka program för inköp med tydligare instruktioner för hur digitalisering, informationssäkerhet och it-säkerhet både ska hanteras och följas upp inom upphandling och avtalsuppföljning.

Vidare föreslås att digitaliseringsutskottet ska ha ett stort fokus på att användarna som involveras från start vid utveckling av nya tjänster och verktyg. Serviceförvaltningen är helt enig med motionären och anser att detta omhändertas i stadens Kvalitetsprogram i och med fokusområdet Stockholms fokus.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 27 april 2023 följande.

1. Utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på motionen och överlämnar den till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Reservation av Claes Nyberg (C), se Reservationer m.m.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 3 april 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Utbildningsförvaltningen konstaterar att stadsledningskontoret har i uppdrag att genom förvaltning och utveckling säkerställa en ändamålsenlig och kostnadseffektiv stadsgemensam it-miljö. I detta uppdrag finns ett nära samarbete med stadens centrala systemägare. Vidare arbetar stadsledningskontoret med att stödja förvaltningar och bolag i deras digitaliseringsarbete genom framtagande av gemensamma arbetsätt, kompetensutveckling och rådgivning.

Utbildningsförvaltningen vill understryka att det behöver fortsatt vara ett stort fokus vid varje upphandling utifrån de olika användargruppernas behov. För utbildningsförvaltningen är det pedagoger, elever, tjänstemän och vårdnadshavare. För dessa användarkategorier handlar digitaliseringen främst om att på ett enkelt sätt kunna utföra sina uppgifter, och det handlar även om förutsägbarhet och trygghet och att de personuppgifter som hanteras i systemstöden inte missbrukas av tredje part.

Utbildningsförvaltningen ser positivt på att kommunstyrelsen har en aktiv roll i att följa upp digitaliseringsarbetet inom staden och kan bidra med löpande analyser.

Utbildningsförvaltningen menar att användningen av öppen källkod är bra i vissa sammanhang men i andra kan den potentiellt vara en säkerhetsrisk. Öppen källkod har fördelen att den delas av många och att många kan upptäcka sårbarheter och tillsammans täppa till dessa. Men öppen källkod är också exponerad på ett helt annat sätt än proprietär kod och även sårbarheterna är öppna och möjliga att utnyttja för obehöriga.

Vid upphandling av systemstöd för tjänstemän, exempelvis kontorsprogram, ekonomisystem, registersystem etc. väger stabilitet, förvaltningsbarhet, förutsägbarhet och säkerhet tyngre än att applikationer/tjänster bygger på öppen källkod. Att i upphandlingar exkludera leverantörer med produkter som inte bygger på öppen källkod skulle kraftigt minska antalet inkomna anbud och därmed riskera resultera i högre kostnader och i vissa fall bristande kvalitet i de produkter och tjänster som erbjuds. Detsamma gäller de leverantörerna som tillhandahåller dessa tjänster och produkter. De behöver stå för stabilitet, förutsägbarhet och säkerhet för drift, förvaltning, support och utveckling av produkterna på ett sätt som uppfyller lagkrav och regelverk.

Lagen om offentlig upphandling (LOU) som alla myndigheter har att förhålla sig till bidrar till att upphandlade leverantörer behöver ha stabilitet i ekonomi och säkerhet och att upphandlade tjänster har en lång livslängd.

Utbildningsförvaltningen anser att det finns svårigheter med öppen data och öppna API:er inom utbildningsverksamheten. Att göra data öppen kräver i många fall långtgående analyser uppdelning av data i "öppen" och "inte öppen". Stora delar av den information som är intressant för "utvecklare" kräver personuppgifter för att vara intressant. En stor del av den data som finns i utbildningsförvaltningens digitala systemstöd är extra skyddsvärd då den rör barn och elever.

Att tillhandahålla öppna API:er kräver därför restriktioner och att dessa övervakas och beivras om de bryts. Att införa teknisk infrastruktur som kan möjliggöra detta på ett säkert sätt samt att både ha verktyg och resurser för att kontinuerligt övervaka nyttjandet skulle vara kostnadsdrivande.

Utbildningsförvaltningen ställer sig bakom principen om tillgång till användardata för att den ska kunna bli offentlig, men är tveksam till om det ska vara en "huvudprincip". Utbildningsförvaltningen erfar att det även på aggregerad nivå krävs noggranna analyser, exempelvis med hänsyn till GDPR och ibland även offentlighets- och sekretesslagen.

Utbildningsförvaltningen instämmer i att användarna ska involveras ifrån start vid utveckling av nya tjänster. Det tillämpas redan idag där användare på utbildningsförvaltningen kan och uppmanas till att delta i framtagandet av krav och behov och därmed påverka funktionalitet och användargränssnitt. Det är viktigt att skilja på olika kategorier av användare. Medborgare är en kategori av användare som ofta söker användarupplevelse och nytänkande i gränssnitt för att bli nöjda. Tjänstemän å andra sidan har behov av ibland ganska strikta gränssnitt som för en van användare kan ge ett bra flyt i arbetet.

För utbildningsförvaltningens kärnverksamheter passar det inte att funktioner byggs efter hand då lösningarna behöver stödja befintliga arbetsprocesser från början. Rättssäkerhet och möjlighet till uppföljning kan då inte säkerställas. De befintliga avtalen ger dock möjlighet att utveckla ny funktionalitet under avtalstiden.

Konsekvenser för barn och barns rättigheter samt jämställdhet

Då ärendet är en remiss från kommunstyrelsen gör förvaltningen ingen egen analys av ärendets konsekvenser för barn och barns rättigheter samt jämställdhet.

Förslag till beslut

Utbildningsförvaltningen föreslår att utbildningsnämnden beslutar att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämna det till kommunstyrelsen som svar på remissen. Med anledning av remisstiden föreslås beslutet justeras omedelbart.

Stockholms Stadshus AB

Stockholms Stadshus AB:s yttrande daterat den 27 april 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Koncernledningens synpunkter

Koncernledningen delar motionärernas uppfattning att det är angeläget att offentliga verksamheter håller jämna steg i digitaliseringen. Digitalisering av offentliga tjänster kan, rätt använt, bidra till att utveckla och effektivisera offentlig service, göra den mer lättillgänglig för medborgarna och avlasta medarbetarna i offentliga verksamheter. Tidigare arbete pekar på att digitalisering och innovation ofta bäst åstadkoms decentraliserat ute i verksamheterna där behoven identifieras och lösningar tas fram. Inom staden finns även övergripande samordning. Bedömningen är att det svarar mot behoven.

Koncernledningen vill liksom dotterbolaget Stokab betona att Stockholms stad förfogar över ett internt elektroniskt kommunikationsnät i världsklass, som vilar på Stokabs öppna passiva fiberinfrastruktur – och för stadens verksamheter ett av staden kontrollerat aktivt kommunikationsnät (via Stokabs dotterbolag S:t Erik Kommunikation). Det är angeläget att staden nyttjar detta nät eftersom det just är det samordnade nätet som skapar goda förutsättningar för kostnadseffektiva lösningar på tjänstenivån. Det är således viktigt att både nutida och kommande upphandlingar inom IT tar avstamp i att använda redan uppbyggd infrastruktur som finns tillgänglig för alla tjänsteutvecklare på lika villkor. Det är även av betydelse att inga parallella kommunikationssystem baserat på enskilda funktioner byggs upp som leder till att staden betalar dubbelt för datakommunikation och en suboptimering därmed sker.

Underremiss

AB Stokabs remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Stockholms stad förfogar över ett internt elektroniskt kommunikationsnät i världsklass, som vilar på Stokabs öppna passiva fiberinfrastruktur – och för stadens verksamheter ett av staden kontrollerat aktivt kommunikationsnät (via Stokabs dotterbolag S:t Erik Kommunikation). Det är angeläget att staden nyttjar detta nät eftersom det just är det samordnade nätet som skapar goda förutsättningar för kostnadseffektiva lösningar på tjänstenivån. Staden kan genom ett samordnat nyttjande genomföra innovationsvänliga upphandlingar för att driva på tjänsteutvecklingen utan att riskera upphandlingar som resulterar i onödigt kostsamma tjänster, alternativt får ett oavsiktligt leverantörsberoende som följd. Ett belysande exempel på ineffektiva upphandlingar är tjänster som upphandlas i vertikala strukturer där tjänsten omfattar flera insatsvaror som kommunikation, serverutrustning och applikation. En upphandling av en sådan tjänst i en funktion leder till onödiga kostnader för staden genom att IT-infrastrukturen måste bytas ut (och bekostas av staden) vid varje upphandlingstillfälle förutsatt att nya leverantörer över tid ska kunna delta i upphandlingen och på så sätt ges möjlighet att träda in på marknaden.

Reservationer m.m.

Utbildningsnämnden

Reservation av Claes Nyberg (C)

1. att avslå förvaltningens förslag till beslut
2. att Utbildningsnämnden ställer sig bakom motionens beslutsförslag i sin helhet
3. att därutöver anföra följande:

Centerpartiet har i motion inlämnad till Kommunfullmäktige 2022- 12-13 anfört flera åtgärder för att möta de stora grundläggande brister som finns i sina strategier för en ändamålsenlig digitalisering och kravställande vid upphandlingar av IT-tjänster. Att ta tillbaka det politiska ansvaret för inriktningen och de övergripande kraven är nödvändigt för att bespara skattebetalarna i Stockholms stad upprepningar av de stora kostsamma projekt såsom Skolplattformen med tillhörande system som inte heller har givit de tjänster och den kvalitet som kan anses acceptabla. Utbildningsförvaltningen har i sitt svar anfört visa insikter i riktning med motionen, exempelvis att det är viktigt att Kommunstyrelsen har en aktiv roll vilket den inte har idag. Men i övrigt står förvaltningen i allt väsentligt fast vid de ståndpunkter som har visat sig stå i motsats till en modern och agil utveckling av system och tjänster som drar full nytta av digitaliseringens möjligheter. En jämförelse med exempelvis Sundsvalls kommun som är bland de kommuner som kan anses kommit i sin framtidssäkrade IT-verksamhet visar hur stort avståndet är.

Svaret tyder också på brister i omvärldsanalys över hur arbete med öppen data och öppna säkra API med tydlig kravställan idag de facto bedrivs både inom andra myndigheter och i näringslivet där kravet på informationssäkerhet och skydd mot dataintrång är minst lika höga. För många anslutande tjänster kommer öppen källkod vara avgörande för effektivitet och kostnadskontroll över tid. Dessutom möjliggör det för kommunsverige att enkelt kunna samnyttja kod och tjänster som tagits fram, vilket flera andra kommuner nu påbörjat samarbete kring men där Stockholm ställer sig utanför utvecklingen.

Det finns också en övertolkning av begreppet huvudprincip som är nödvändigt för att tillse att det i kravställande och vid anbudsgivning tydligt ska anges skäl till varför inte vissa användardata åtminstone i aggregerad form ska tillställas staden när upphandlingen är gjord. För skolan kan detta förstås i flertalet fall vara olämpligt och kan då enkelt anges i underlag inför upphandling. Men motionen tar sikte på den breda strategiska ingången där vi idag ser stora brister där staden exempelvis kring upphandlingar av infrastruktur för elektrifiering av transporter inte har ställt krav på att kunna följa användningen av tjänsterna som grund för kommande tjänsteutveckling.

Centerpartiet vill därför anføra att Utbildningsnämnden ansluter sig till motionens förslag i sin helhet.